

DİJİTAL DİZİ VE FİLM PLATFORMLARINDAKİ YÜKSELİŞİN ÖRGÜTSEL EKOLOJİ KURAMI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mahmut DEMİRKIRAN *

Özet

Dizi ve film sektörünün büyük bir kabuk değişiminden geçtiği bu dönemlerde yaşanan bu değişime, dijitalleşme ve pandemi sürecinin etkisi oldukça fazladır. Yaşanan bu değişimin nasıl bir şekilde gerçekleştiği ifade edilirken, örgütsel ekoloji kuramıyla ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Araştırmanın amacı, dijitalleşme ve pandemi sürecindeki etkiler göz önüne alınarak kabuk değişimde olan dizi ve film sektörünün, örgütsel ekoloji kuramı içerisinde yer alan çeşitli kavramlarla ilişkilendirilmesidir. Ayrıca literatürde daha önce incelenmemiş olan bu bağlantının daha net olarak ifade edilmesi ile literatüre katkı sağlanması da amaçlanmaktadır. Yapılan çalışma sonucunda örgütsel ekoloji ve sektördeki kabuk değişimi olarak ifade edilen sinema sektöründeki düşüş ve dijital dizi ve film platformlarındaki yükseliş açıklanarak, örgütsel ekoloji kuramındaki çeşitli kavramların, sektördeki örneklerle daha net olarak açıklanması da planlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan belge (doküman) incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan çalışmayla dijital platformların yükselişi, sinema sektöründeki düşüşün dijitalleşme ve pandemi süreci üzerinden değerlendirilmesi ve bu değerlendirmenin örgütsel ekoloji kuramı üzerinden incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Literatürde daha önce bu yönde bir çalışmanın gerçekleştirilmemiş olmasının yanı sıra örgütsel ekoloji kuramına ilişkin araştırmalarda nadiren tercih edilen bir araştırma yöntemi olan nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi yöntemiyle gerçekleştirilmesi de yapılan çalışmanın özgün ve literatürde yer alan diğer çalışmalardan farklı bir yönünü oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda, dijital dizi ve film platformları ile sinema sektörü açısından; rekabet, boşluk, ayıklama yaklaşımları, yapısal durağanlık, yoğunluk, yoğunluk gecikmesi, örgütsel ve bilişsel meşruiyet, kanıksanmışlık, damgalama örgütsel ekoloji temel kavramlarının desteklendiği, yaş bağımlılığının ise desteklenmediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dizi ve Film Platformları, Sinemalar, Örgütsel Ekoloji Kuramı, Dijital Devrim, Covid-19.

AN INVESTIGATION OF THE RISE IN DIGITAL SERIES AND FILM PLATFORMS IN TERMS OF ORGANIZATIONAL ECOLOGY THEORY

Abstract

In these periods when the series and film industry is going through a significant change, the effect of the digitalization and pandemic process on this change is relatively high. While expressing how this change occurred, its relationship with organizational ecology theory should not be ignored. The research aims to examine the digital revolution, the pandemic process and the aftermath of the great collapse in cinemas and the rise in digital series and film platforms by associating them with various concepts within the theory of organizational ecology. It is also aimed to contribute to the literature by expressing this connection, which has not been examined in the literature before, more clearly. As a result of the study, it is planned to explain various concepts in organizational ecology theory more clearly with examples from the sector, by explaining the decline in the cinema sector, which is expressed as organizational ecology and the change in the shell in the sector, and the rise in digital TV series and film platforms. In the research, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used. In the study, the rise of digital platforms and the decline in the cinema sector were evaluated through digitalization and the pandemic process, and this evaluation is examined through organizational ecology theory. In addition to the fact that no other study in the literature has been carried out in this direction before, the fact that it is carried out with the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, which is a research method that is rarely preferred in research on organizational ecology theory, constitutes an original and different aspect of the study from other studies in the literature. As a result of the study, in terms of digital series and film platforms and the cinema sector; It has been determined that the organizational ecology basic concepts of competition approach, niche approach, selection

* Ar. Gör., İstanbul S. Zaim Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, mahmut.demirkiran@izu.edu.tr

approach, structural inertia, density, density delay, organizational and cognitive legitimacy, inured, imprinting are supported, but age dependence is not supported.

Keywords: Digital Series and Film Platforms, Cinemas, Organizational Ecology Theory, Digital Revolution, Covid-19.

Giriş

Yoğun dijitalleşme ve dijital dönüşüm sürecinin beraberinde getirdiği dijital devrim, örgütlerin yapılarını, iş yapış şekillerini önemli düzeyde etkilemiş ve yeni iş modellerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Nalbantoğlu, 2021). Dijitalleşme sürecinin yanında özellikle nadiren gözlenmesine rağmen büyük çapta çevresel değişimlerin yaşanması olarak ifade edilen iri taneli değişim (Önder, 2013) kapsamında ele alınabilecek Covid-19 pandemisinin örgütlerin kapanmasına ve farklı nitelik ve niceliklere sahip örgütlerin kurulmasında önemli etkisi olmuştur. Dijitalleşmede yaşanan gelişmeler, dizi ve film sektörünü de büyük oranda etkilemiştir (Sunal ve Kalkan, 2020). Dijitalleşmenin getirdiği yenilikler ve dijital devrim dönemi koşulları beraberinde, dijital dizi ve film platformlarının doğmasına neden olmuştur. Özellikle Türkiye pazarında, yeni örgütlerin sektörde yer almasıyla dijital dizi ve film platformlarının bir yükselişe geçtiği görülmektedir (Erkılıç ve Erkılıç, 2021). Bu durumu etkileyen ve tetikleyen unsurların başında, sinemalarda yaşanan düşüşün pandemi sürecinde en üst düzeye çıkması (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022), pandemi sürecinde sinema salonlarının fiziki olarak kapalı olması, bulaş riskinin yüksek olması yüzünden tercih edilmemesi ve tüketicilerin dizi ve film seyretme alışkanlıklarında da yeni bir döneme girilmesi olarak değerlendirilmektedir (Campaigntr, 2022).

Çalışmanın amacı, dijital devrim, pandemi süreci ve sonrasında sinemalarda yaşanan büyük çöküş ve dijital dizi ve film platformlarındaki yükselişin örgütsel ekoloji kuramı içerisinde yer alan çeşitli kavramlarla (çevreye uyum, iri taneli değişim, rekabet yaklaşımı, boşluk yaklaşımı, ayıklama yaklaşımı, yapısal durağanlık, yoğunluk, yoğunluk bağımlılığı, yüksek rekabet, yoğunluk gecikmesi, örgütsel ve bilişsel meşruiyet, damgalama, yaş bağımlılığı) bağlantı kurularak incelenmesidir. Sektör ve gruplar üzerinde yapılan bazı örgütsel ekoloji çalışmalarına bakıldığında; girişimcilik ekosistemi içerisinde girişimcilerin, belirlenen kriterlere uyum sağlamamasının ve şirketlerin gerekli önlemleri almamasının şirketlerin yaşamlarını yitirip faaliyetlerinin sona ermesiyle sonuçlanacağı belirlenmiştir (Kılıç, 2020), kooperatif örgütlerden balıkçılık sektöründe çeşitli iktisadi parametrelere ve pandemi süreci etkisine bakılarak yapılan araştırmada örgüt kapanma ve kurulması sayılarında anlamlı ilişki ve farklılıklar belirlenmiştir (Turhan ve Arı, 2021), tekstil sektöründe gerçekleştirilen çalışmada eski olarak ifade edilebilecek ve meşruiyetini kazanan firmaların hayatta olması, hayatta kalabilmeleri için yeterli kaynağa erişimin gerekli olduğu, genelci firmaların yeni oluşum içerisinde olmaları bulguları tespit edilmiştir (Coşar, 2013). Farklı sektörler örgütsel ekoloji kuramı açısından incelenmesine karşın sinema sektörü ve dijital platformların incelenmediği görülmektedir. Bunun yanı sıra dijital platformlara ilişkin yapılan araştırmalarda ise, pandemi sürecinin sinema sektöründe krize neden olduğu, sinema salonları, çalışanlar ve yapım şirketlerine ilişkin verilerin analiziyle sinema sektörünün desteğe ihtiyacı olduğu, pandeminin esasında sinema sektöründe yapısal sorunların çözümünde katalizör rolü oynayabileceği sonuçları saptanmıştır (Erkılıç, Erkılıç ve Değirmen, 2021). Yapılan bir başka çalışmada da, Covid-19 pandemisinin sinema sektöründeki yapısal değişikliklerin hızla ve beklenmedik şekilde gerçekleşmesine neden olduğu, pandeminin dijital platformların oluşması, gelişmesi ve yaygınlaşmasında önemli rol oynadığı, izleyicilerin seyir alışkanlıklarının dijital platformlara yönelebileceği, sinema sektöründe daralma öngörüsü, yapısal değişiklikler yapılmaması durumunda sektörün bitme noktasına gelebileceği, dijital platformların ise, istenilen film ve dizilere istenilen zamanda erişim, tekrar izleme seçeneği ve uygun fiyat açısından

kullanımının artarak devam edeceği belirlenmiş olup ve özellikle Türkiye pazarında payının artacağı öngörülmektedir (Erkılıç ve Erkılıç, 2021). Yukarıda ifade edildiği üzere, sektör ve gruplar bazında örgütsel ekoloji kuramı kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların yanı sıra sinema sektörü ve dijital platformlara ilişkin araştırmalar bulunmasına rağmen sinema sektörü ile dijital dizi ve film platformlarındaki gelişmelerin örgütsel ekoloji kuramı açısından incelendiği herhangi bir çalışmanın literatürde yer almadığı görülmektedir. Böylelikle daha önce literatürde ele alınmayan bu inceleme ile örgütsel ekoloji ile dijital dizi ve film platformları ve sinema sektörü arasındaki bağlantı daha net olarak ifade edilmiş olacaktır ve araştırmanın nitel analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiş olmasından dolayı, örgütsel ekoloji kuramına ilişkin oldukça az sayıda yapılan nitel araştırmalara da katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan belge (doküman) incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu incelemeler sonucunda, sinemalar ve dijital platformlar açısından yaşanan değişim ve dönüşümün örgütsel ekoloji kuramında yer alan çeşitli kavramlar tarafından açıklanması ve kurama ilişkin çeşitli kavramların, sektörde yaşanan çeşitli örneklerle ilişkilendirilerek daha iyi anlaşılmasına ve kuramda yer alan kavramlara farklı bir açıdan yaklaşılmasını sağlamak amaçlanmaktadır. Kurama ilişkin çeşitli kavramların, dijital platformlardaki yükseliş ve sinema sektöründeki düşüş sürecinde yaşanan gerçek olaylarla ilişkilendirilmesi ile kavramların gerçek hayattaki örnekleri ve yansımaları gösterilmeye çalışılacaktır. Çalışmada, faaliyetleri son bulan örgüt topluluklarından ziyade, örgütsel ekoloji kuramı kapsamında doğan ve çoğalan örgütler olarak ifade edilebilecek dijital dizi ve film platformlarının yükselişi, örgütsel ekoloji kuramı kapsamında incelenmiştir. Literatürde sinema sektöründeki yaşanan değişimin örgüt kuramlarından biri olan örgütsel ekoloji kuramıyla daha önce ilişkilendirilmemesinden dolayı bu araştırma ile literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın nitel araştırma yöntemlerinden biri olan belge incelemesi yoluyla gerçekleştirilmiş olması da özellikle örgütsel ekoloji kuramına ilişkin yapılan çalışmalarda nadiren rastlanan bir yöntem olmasından ötürü de önem arz etmektedir.

Çalışmada ilk olarak ilgili literatüre ilişkin dijital devrim ve Covid-19 pandemisi ilişkisine bakılmıştır. Sonrasında dijital dizi ve film platformlarının yükselişine yönelik literatür incelemesi yapılmıştır. Ardından örgütsel ekoloji kuramının temel varsayımlarına, kuramda yer alan ve dijital dizi ve film platformlarının yükseliş süreciyle ilişkili olabileceği düşünülen bazı kavramlara (çevreye uyum, iri taneli değişim, rekabet yaklaşımı, boşluk yaklaşımı, ayıklama yaklaşımı, yapısal durağanlık, yoğunluk, yoğunluk bağımlılığı, yüksek rekabet, yoğunluk gecikmesi, örgütsel ve bilişsel meşruiyet, damgalama, yaş bağımlılığı) yer verilmiştir. Sonrasında gerçekleştirilen araştırma yöntemi olan belge (doküman) analizine ilişkin genel bir çerçeve çizilerek, araştırmada yararlanılan dokümanlar ifade edilmiştir. Daha sonrasında dijital dizi ve film platformlarındaki yükseliş ve sinema sektöründeki düşüş olmak üzere yaşanan değişim ve kabuk değiştirmenin örgütsel ekoloji kuramının bazı temel kavramlarıyla ilişkilendirilerek açıklandığı araştırmanın bulgularına yer verilmiş olup son olarak tartışma ve sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılarak, çalışmanın sınırlılıklarından ve ilerleyen süreçte yapılacak çalışmalarda, örgütsel ekoloji kuramının farklı sektörlerdeki yaşanan değişimler ve kabuk değişimleriyle ilişkisinin incelenmesinin literatüre önemli katkılar sunabileceği belirtilmiştir.

1.Kavramsal Çerçeve

1.1.Dijital Devrim ve Covid-19 Pandemisi İlişkisi

2019 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 12 Mart itibarıyla pandemi olarak ilan edilen ve Covid-19 olarak adlandırılan salgın önce Çin'de etkili olsa da daha sonra tüm dünyayı etkisi altına almış ve birçok insanın hayatını

kaybetmesine ve tüm dünya için farklı bir döneme geçişe neden olmuştur (Ciotti vd., 2020:365; Velavan ve Meyer, 2020:278).

Teknolojinin çok hızlı şekilde gelişmesinin, sosyal hayatımız kadar iş dünyasında da önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Teknolojik ürünlerin ve hizmetlerin gelişmesiyle birlikte dijitalleşme yeni bir boyut kazanmıştır ve bugün Covid-19 pandemisi ile artık yeni bir çağa adım attığımızı belirtmemiz yanlış olmayacaktır. Otonom sistemler, büyük veri akışları yönetimi ve yeni üretim teknolojileri gibi önemli kavramları dijital sistemler kapsamında bir araya getirerek iş hayatının içerisine girdiği yeni bir dönem olarak belirtilebilecek Dijital çağ, önceki çağlardaki gibi İstanbul Fethi, Fransız İhtilali gibi belirli bir tarihi bulunmamasına karşın kamuoyu nezdinde kabul edilip benimsenmeye başlamıştır. Bu çağın tam anlamıyla benimsenip, kabul edilmesinde Covid-19 pandemisinin önemli etkisi olduğu ve ilerleyen yıllarda Covid-19'un gerçekleşmesi ile dijital çağa geçildiğine dair ifadeler rastlamamız sürpriz olmayacaktır (Çelebi, 2021:25; Çelik, 2020:85). Dijitalleşme ve dijital dönüşüm ve sonrasında oluşan dijital devrimle birlikte işletmelerin organizasyon yapıları, çalışan ve organizasyonların iş yapma şekillerini de etkilemiştir (Nalbantoğlu, 2021:193). Seyrek gözlenmesine karşın büyük çaplı bir çevresel değişim olarak ifade edilen iri taneli değişim kavramı kapsamında değerlendirilebilecek Covid-19 pandemisinin Türkiye'deki dizi ve film sektöründe örgütlerin kapanmasına ve kurulmasına büyük etkisi olmuştur (Önder, 2013:86).

1.2.Dijital Dizi ve Film Platformlarının Yükselişi

Dijitalleşmenin getirdiği teknolojik ilerlemeler izleyicilerin günlük yaşamlarında da bir değişime yol açmıştır. Dijital anlamda yayıncılığın 2010 yılı ile birlikte Türkiye pazarında yaygınlaşması, zaman içerisinde teknik altyapının da ilerlemesiyle beraber dijital yayıncılık farklı bir seyir alışkanlığını ortaya çıkarmıştır. Önceleri Youtube ile başlamış olan daha sonrasında abonelik sistemli video platformları olan Netflix, Blu TV vs. ile izleyicilerin dizi-film izleme alışkanlıklarının değiştiği görülmektedir (Sunal ve Kalkan, 2020:188). Salgınla bir ivme kazanan dijital dönüşüm çalışmalarına dönük teknolojilerin 2022 yılında etkisini daha da artırması beklenmektedir. ABD merkezli Gartner araştırma şirketi, dünya genelinde bilgi teknolojilerine ilişkin harcama oranlarının %5,5 oranla 2022 yılı içerisinde artmasını beklediğini belirtmektedir. Yapay zekâ, siber güvenlik, veri analitiği vb. yatırımların dijital dönüşümü etkileyecek alanlarda önem taşıdığı ifade edilmektedir (Anadolu Ajansı, 2022).

Günümüzde dizi ve film hizmetine yönelik olarak Netflix başta olmak üzere dijital platformların TV ve diğer araçlar yoluyla internet üzerinden izlenebilmesi akış yoluyla hizmet veren talep bazlı video hizmetleri (Video On Demand) olarak ifade edilmektedir. Yaşanan bu gelişme, dizi, film vs. izlemek amacıyla TV kullanan abonelerin geleneksel kablolu TV aboneliklerini iptal etmeleri ve tamamıyla internet üzerinden çalışan sistemlerden hizmet almalarına yol açmıştır (Vanattenhoven ve Geerts, 2015:73). 1997 yılında kurulan ve ilk dönemlerinde video kaset, DVD satan veya kiralaayan bir şirketten bugün 190 ülkede hizmet veren, dizi ve film devi haline gelen ABD menşeli Netflix, aboneleri olan izleyicilerine özgün film ve diziler üretmektedir (Ormanlı, 2019:229).

Bugün dijital dizi ve film başta olmak üzere çeşitli görsel içerikleri izleyiciyle buluşturan ve milyonlarca izleyiciye sahip ve son yıllarda her geçen gün daha da popüler hale gelen uluslararası bir platform olan Netflix, diziler, filmler, belgeseller ve çeşitli programlara ev sahipliği yapmakta ve bu şekilde çeşitli yaş gruplarından izleyicileri cezbetmektedir. Ayrıca bugün Netflix'in gençlerin dil öğrenme ve geliştirme sürecinde yardımcı bir araç olduğu da yapılan araştırmalar sonucu belirlenmiştir (Türkmen, 2020:459). Netflix, Türkiye'de 2016 yılında faaliyetlerine başlamış olup,

talebe dayalı video (Video On Demand) sektöründe yerel izleyiciler için çeşitli yerelleşme çabaları olduğu görülmüştür. Netflix'in yerelleşme stratejisini uyguladığı 2016 yılında önde gelen yerel rakiplerinden biri olan Doğan Medya Grubu'nun sahibi olduğu Blu TV'nin de sektörde olduğu görülmektedir. Dizi ve film platformlarından Amazon Prime, Exxen ve Gain Media Türkiye'de faaliyetlerine pandemi döneminde başlayan platformlardır (Ildir ve Rappas, 2022:255-267).

Dizi ve film sektöründen dijitalleşme sürecinin etkisi ve değişen tüketici tercihleriyle önemli bir değişiminin yaşandığı görülmektedir. Dijital film ve dizi platformlarının kullanımının yaygınlaşması, teknolojik gelişmelerin bir dönüşümü olarak görülmektedir (Ayten vd., 2019:1). Dijital dizi ve film platformlarının sektöre girişleri açısından bakıldığında, çevrede yaşanan değişimleri izledikleri, bu değişime yönelik olarak sürekli tahminler yaparak öngörülerde buldukları ve işletme yapılarını bu yönde geliştirerek, yeni bir iş fikri olarak sektöre girdikleri ifade edilebilir (Mirze, 2010:52). Pandemi sürecinde sektöre giriş yapan Exxen ve Gain vs. platformların ise yine dijitalleşme ve pandemi sürecinin oluşturacağı etkileri görerek proaktif bir eylem sergilemeleri de oldukça önemlidir.

Türkiye pazarında 2015 yılında henüz Netflix Türkiye'de hizmet vermeyen başlamadan önce yayın hayatına başlayan Blu TV, sonrasında 2016 yılında Netflix, 2020'de Amazon Prime'ın yayın hayatına başlaması sonrasında yeni rakiplerinde sektörde yer almasına neden olacak olan 2020 yılının sonu itibarıyla Gain ve Exxen gibi yeni kurulan dijital video akış hizmeti veren dijital platformların sayısının her geçen gün arttığı görülmektedir (Erkılıç ve Erkılıç, 2021:113). Bu platformların yanı sıra, Bein Connect, Vodafone Tv, Turkcell Tv, Puhu Tv, Tivibu, Filmbox, Mubi Türkiye'de faaliyet gösteren dijital dizi ve film platformları arasında yer alan ve ekolojiiyi oluşturan rakipler ve paydaşlar olarak göze çarpmaktadır (Marketingtürkiye, 2022). Sektörde izleyiciler açısından alternatiflerin artması ve örgütler açısından rakiplerin çoğalması ile rekabetin daha da arttığı görülmekte olup yaşanan bu rekabetin kaliteyi artırıcı bir unsur olacağı düşünülmektedir.

2021 sonundaki verilere göre Netflix'in bugün dünyada 210 milyondan fazla abonesinin olması, Türkiye pazarına yeni girmiş Disney+'ın 150 milyon, WarnerMedia'nın sahibi olduğu HBO Max'in 70 milyon abonesi bulunmaktadır. Özellikle Netflix'in Türk yapımlar için 600 milyondan fazla yatırım yaptığı ifade edilmektedir (Dünya.com, 2022). Küresel anlamda birçok ülkeden abonelere sahip olması ve o ülkelerde ofislere sahip olması, aboneleri cezbedebilmek adına kültüre uygun yapımlar oluşturması Netflix, Amazon Prime vs. dijital platformların çok uluslu bir statüsünün bulunduğu gösteren ölçütler arasındadır (Lotz, 2021:205).

Yapılan araştırmalarda izleyiciler, dizi ve film platformlarını Türkiye'de sansürsüz, kaliteli içerik sahibi, özgür seçim imkânı sunan, yer ve hareket serbestliği getiren bir yapılarının olmasından dolayı tercih etmektedir (Ildir, Rappas, 2022:267). Ayrıca önemli bir çevresel faktör ve değişim olarak yaşanan pandemi sürecinde, özellikle kısıtlamalarla birlikte evden çıkamayıp, sosyalleşmemenin getirdiği sürecin dijital platformlardaki dizi ve filmlerle doldurulduğu görülmektedir. Özellikle pandemi sürecinde abone sayıları artan bu platformların, izleyicilerini analiz ederek ilgi çekebilecek içerikler oluşturmak için çalıştıkları görülmektedir. Normal koşullar altında sinema salonlarında önemli gişeler elde edebilecek nitelikteki filmlerin, dijital platformlar yoluyla zaman ve mekân esnekliği sayesinde tüketildiği görülmektedir (Campaigntr, 2022).

KPMG Türkiye'nin pandemi sürecinde yapmış olduğu araştırmada; pandemi sürecinde özellikle tüketicilerin evde geçirdikleri sürelerin artması, dijital platformlarda yer alan içerikleri de daha fazla tüketmelerine ve dijital platformların daha fazla abone sahibi olmasına neden olarak dijital platformlar için bir büyüme ortamı oluşturmuştur. Normalleşmenin yaşanması ve pandemi

kaynaklı kısıtlamaların ortadan kalkmasıyla beraber, dijital platformların özellikle pandemi sürecinde kazandıkları aboneleri kaybetmemek adına büyük uğraş verdikleri ifade edilmektedir. Özellikle pandemi sürecinde dizi film platformu olarak sektöre giriş yapan ulusal ve uluslararası firmalar düşünüldüğünde sektörde yoğunluğun arttığı ifade edilirken, yaşanan bu yoğunluğun getireceği rekabet de unutulmamalıdır (KPMG, 2022).

Covid-19 pandemisi özellikle dijital platformların gelişmesi, büyümesi, kapsamını genişletmesi, yeni rakiplerin piyasada yer alması, cazibesini artıran bir piyasa olması ve yoğunluğu artırması yönünde önemli bir gelişme olmuştur. Sinema salonlarının pandemi sürecinde kapanması ile film gösterimlerinin ertelenmesi video akış hizmeti veya kirala izle modeli olarak ifade edilen dijital platformlara yönelimi artıran bir unsur olup, izleyicilerin izleme eğilimleri, tercihlerinde de kültürel bir değişimin ivme kazanmasına yol açmıştır (Erkılıç ve Erkılıç, 2021:99-111). Özellikle dijital dizi ve film platformlarının, farklı etnik, dini ve cinsiyet rollerine sahip içeriklere sahip olması sonucunda çeşitliliğini artırması, kişisel olarak izleyicilerin beğenilerine uygun içeriklerin olması, kullanım noktasında esnekliğin bulunması dijital dizi ve film platformlarını ön plana çıkaran özelliklerdendir (Coşkun, 2021:4).

Salgın döneminde kapanma nedeniyle gelirleri yüzde 70'ten fazla düşen sinema salonlarından 100 civarında sinema salonu Türkiye genelinde kapanmıştır ve geride kalan sinema salonları da dijital platformlarla büyük bir rekabet içerisine girmiştir. TÜİK kaynaklı veriler incelendiğinde, Türkiye'deki sinema salonlarındaki sayı 2018'e kadar dalgalı da olsa büyüme grafiği çizirken, sonrasında salgın ve dijital platformlardaki artış nedeniyle düşme eğilimine girmiştir. Ayrıca 2017 yılı itibariyle yaklaşık 68 milyon olan seyirci sayısı, 2018 yılında yaklaşık 64 milyona, 2019 yılında yaklaşık 56 milyona ve pandeminin yaşandığı 2020 yılı itibariyle yaklaşık 17 milyona, 2021 yılında ise yaklaşık 12 milyona gerilemiştir. Sinema Salonları Yatırımcıları Derneği Genel Sekreteri Fevzi Genç, yerli yapım şirketleri ve oyuncuların pandemi sürecinde dijital platformlarla 3-5 yıl arasında anlaşmalar yaparak daha fazla iş yaptıklarını ve anlaşmaların bağlayıcılığı yüzünden sinema salonlarında izlenen filmlerin çoğunlukla yerli yapımlardan oluşmasından dolayı özellikle yerli yapım konusunda sorun yaşandığını ifade etmektedir (Dünya.com, 2022; Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Yaşanan bu durum dizi ve film sektörü için en önemli kaynakların başında gelen insan kaynaklarını oluşturan önemli oyuncuların çeşitli anlaşmalarla kendilerini belirli dijital dizi ve film platformlarında dizi yapacak şekilde kısıtlaması da platformdaki diğer rakipler ve sinema sektörü için kaynakların bulunması noktasında sınırlayıcı bir etki yaratabileceği ve sektörde kaynak bölünmesine neden olduğu ifade edilebilir (BBC, 2022).

1.3.Örgütsel Ekoloji Kuramı

Örgütsel ekoloji terimi, biyolojideki ekoloji terimiyle ilişkili olup, canlılar gibi örgütlerin de yaşam döngüsü içerisinde, çevrelerindeki tehditleri bilmeleri durumunda, bu tehlikelerden kaçabilmeleri noktasında davranış geliştirip, geliştiremeyecekleri üzerine odaklanmaktadır (Getz ve Andersson, 2016:255). Örgütsel ekoloji kavramı, örgütleri insanlara benzeterek, çeşitli yaşam evrelerinden geçtiklerini vurgulamaktadır (Coşar, 2020:96). Örgütsel Ekoloji kuramının diğer adı Örgütsel Çevrebilim Kuramı'dır (Yüksel vd., 2016:361).

Hannan vd. (2007)'de örgütsel ekoloji kuramını ifade ederken, örgüt biçimi, örgüt toplulukları, yapısal durağanlık ve değişim, yaş bağımlılığı, sosyal hareketlerin dinamikliği, boşluk yaklaşımı, kaynak bölünmesi ve örgüt çeşitliliği olmak üzere üzerinde durmuş olduğu temel kavramlar olarak ele almıştır (Hannan, vd., 2007:20).

Hannan ve Freeman (1989)'da örgütsel biçimi, örgüt topluluklarını birbirinden ayıran ve aynı örgüt topluluğunu meydana getiren örgütlerin ortak karakterini temsil eden iç özellikler kümesi olarak ifade etmiştir (aktaran Üsdiken ve Önder, 2015:139).

Örgütsel ekoloji kuramı, örgütlerin hayatta kalma, kuruluş oranları ile ölme oranlarını incelenmektedir. Örgütleri tek tek ele alıp değerlendirmek yerine, örgüt topluluklarını bir bütün olarak ele almaktadır (Hannan ve Freeman, 1989:14).

Popülasyon ekolojisi kavramı aynı zamanda örgütsel ekoloji olarak da bilinmekte olup, örgütlerin yaşadıkları değişim ve dönüşüme yönelik farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Örgütlere tek tek odaklanmak ve belirli bir süre içerisinde nasıl davranışlar sergilediklerini gözlemek yerine, bir sektör içerisinde yer alan tüm örgütleri incelenerek, örgüt toplulukları olarak ifade edilen bu yapının belirli özelliklerine ve çevrede oluşan herhangi bir değişimin örgütleri nasıl etkilediğine odaklanmaktadır. Genel olarak uzun süreli bir inceleme ve araştırma yoluyla sektörlerin yıllar içerisinde nasıl bir değişim gösterdiğini ve sektörde örgütlerin nasıl doğup, değişip, öldükleri mercek altına alınarak belirlemeye çalışılmaktadır (MacMillan ve Komar, 2018:376).

Örgütsel ekoloji kuramı kavramlarından biri olan yapısal durağanlık (structural inertia), örgütün sahip olduğu temel özelliklerini kolay bir şekilde değiştirememesi olarak ifade edilirken, bu durumun örgütlerin çevrelerinde yaşanan değişimlerin ve yeni çevresel koşullara uyum sağlamalarını engellediği ifade edilmektedir. Örgütlerin yaşanan çevresel değişimler karşısında sahip oldukları ana yapısal özellikleri hızlı bir şekilde değiştirerek çevreye uyum sağlama kabiliyetleri ve imkanlarının sınırlı olduğu bilinmektedir. Örgüt çevresinde değişime yönelik baskıların derecesi ne kadar yüksek ise, örgütlerin belirtilen uyumu sağlamaya yönelik esneklik derecelerinin düşük olacağı ve çevresel seçim olarak ifade edilen çevrenin belirli örgütleri elimine etmesi ihtimali belirtilen işletmeler için daha yüksek olacaktır (Keskin vd., 2016:304-309; Üsdiken ve Önder, 2015:136). Fakat örgütler ikincil özelliklerini değiştirme noktasında daha az zorlukla karşılaşmakta olup bu yöndeki değişiklikleri gerçekleştirme ihtimalleri, başarısızlık ve ölüm riskleri düşünüldüğünde daha yüksektir. Ana yapısal özelliklerin değiştirilmesi örgütün kendisini ve çevresiyle bulunan ilişkilerinde önemli sorunlara yol açabilmekte ve faaliyetlerini sorunsuz bir şekilde devam ettirebilmesini tehlikeye atmaktadır (Üsdiken ve Önder, 2015:139-143).

Örgütsel ekoloji kuramına göre, örgüt biçimleri ile çevresel koşullar birbirleriyle etkileşim içerisindeyler (Carroll, 1984:85). Örgütsel ekoloji kuramı kapsamında, ekolojik dinamiklerin çeşitli sebepler yoluyla farklılaştığı bilinmektedir. Çevrenin, örgütleri seçme sürecinde, onların doğumu ve ölümü noktasında bir denge kurulduğu ifade edilmektedir. Çevrede yaşanan değişimler için yöneticilerin veya liderlerin stratejik anlamda bir yanıt vermesi, örgüt sayısında yaşanan artış ve azalışlar sonucunda gerçekleşmektedir. Yaşanan bu durum başarılı organizasyonların başkaları tarafından da taklit edilmesine yol açabilmektedir. Ayrıca örgütlerin çevresel koşulları dikkate alarak çeşitli değişimlere gitmeleri de onların hayatta kalma ve büyüme şanslarını farklılaştıran unsurlar arasındadır (Hannan ve Freeman, 1989:14).

Örgütlerin çevreye uyum ve değişim konusu ekolojik yaklaşımla incelendiğinde, uyum durumunun iki farklı şekilde gerçekleştiği ifade edilmektedir. İlk olarak rekabet yaklaşımı olarak ifade edilen kavramda, çevrenin koşullara ve rekabet özelliklerine sahip olmayan örgütlerin çevre tarafından ortadan kaldırılacağı ifade edilirken, ikinci yaklaşımda ise, boşluk yaklaşımı kapsamında, çevrede yaşanan değişimlerin farklı koşulları ortaya çıkardığı ve bu koşulların da bir değişim ve değişikliklerle beraber doldurulması gereken bir boşluk yarattığı belirtilmektedir (Koçel, 2020:378).

Örgüt topluluklarının çevreye uyum dereceleri, hayatta kalarak çoğalma hızlarına bakılması üzerinden anlaşılabilir, örgütsel toplulukların çoğalma hızları, çevreye uygun olduklarını gösteren bir işarettir (Keskin, vd., 2016:306).

Ayıklama yaklaşımı kapsamında, örgütlerin çevrelerinde yaşanan önemli ve büyük değişimlere gereken cevabı, yapısal özelliklerini değiştirememelerinden kaynaklı verememeleri ve bundan dolayı çevredeki önemli değişimlerin örgütlerin büyük bölümünü kapanarak yerini başka örgütlere bırakmak zorunda kalacaklarını belirten bir yaklaşımdır (Önder, 2013:85).

Yoğunluk genel itibariyle örgüt topluluğunu oluşturan örgütlerin sayısıdır. Örgüt toplulukları ilk ortaya çıktıkları dönemde yavaş bir büyüme gösterirken, zaman içerisinde örgüt sayısının hızlı bir şekilde artması ile zirveye ulaşmaktadır, sonrasında ise zirveden aşağı yönlü küçük derecede bir düşüş yaşanmakta ve uzunca bir süre örgüt sayısı çok fazla değişmemekte ve görece sabit kalmaktadır (Hannan ve Carroll 1992'den aktaran Üsdiken ve Önder, 2015:147).

Yoğunluk bağımlılığı kapsamında yoğunluğun artması, örgüt kurulma oranını azaltıp, kapanma oranını da artırıcı yönde etki yapmasıyla beraber örgüt topluluğunun büyüme hızı yavaşlar ve belirli bir süre sonra örgüt topluluğundaki yoğunluğu taşıma kapasitesi görece sabit kalmaktadır (Üsdiken, Önder, 2015, 149). Örgütsel ekoloji kuramında yoğunluk kapsamında rekabet oldukça önemli bir kavramdır. Örgütsel biçimleri, belirli çevre koşullarında temel kaynaklara erişmek noktasında yüksek şekilde rekabet ettikleri için gelişemeyebilirler. Kaynakların sınırlı olması, örgütlerin ise sınırsız şekilde büyüebilme yapısına sahip olmalarından dolayı, rekabet olması ekolojinin gerektirdiği bir süreçtir (Hannan ve Freeman, 1977:940).

Yoğunluğun yükselmesi ile, piyasadaki rekabetin şiddetinin daha da artacağı ve kuruluş oranlarının düşmesine ve ölüm oranlarının artmasına neden olmaktadır. Ayrıca yoğunluk bağımlılığının örgüt toplulukların büyümesine yol açan durumları sınırlayıcı bir gücü bulunur ve bu durum taşıma kapasitesine benzetilmektedir (Getz ve Andersson, 2016:267). Yoğunluğun artması, örgütler için kaynakların sınırlı hale gelmesine, bununla beraber taşıma kapasitesiyle birlikte, rekabetin artması sonucunda sektörde var olan örgütler, yeni rakiplerin sektörde yer almalarına izin vermeyecek eylemlere girişebilmektedirler. Bu sayede örgüt sayısının sektörde artması, kuruluş oranlarını azaltıcı bir etki yapmaktadır (Hannan ve Freeman, 1989:132-133).

Örgüt yoğunluğunun artması, örgüt topluluğunun meşruiyetinde de bir artışa neden olmaktadır. Meşruiyet olarak ifade edilen daha fazla dijital platformların doğması, oluşması sürecinin doğal olarak kabul edilmesi kapsamındadır. Fakat yoğunluğun artmasının aynı zamanda sektördeki rekabeti artıracığı da düşünülmektedir. Yüksek yoğunluk sonucunda yüksek rekabetin beraberinde kaynak ihtiyacı noktasında sorunlar yaşanmasına ve örgütlerin ölmesine yol açacağı ifade edilmektedir (Andersson vd., 2013:625).

Ayrıca örgüt biçiminin sosyal çevrenin bir parçası olarak algılanması ve bu örgütlerin varlıklarının sorgulanmaması kanıksanmış olarak ifade edilir (Önder, 2013:91).

Örgütler açısından girdilerin fiziksel olmasından çok bilgi ve teknoloji olarak bulunması, bilgi girdisinin fiziksel girdiden elde edilecek katma değerden daha fazla olduğu dikkate alındığında, dijital platformların bilginin yoğun bir şekilde kullanıldığı işletmeler olduğu ve dijital platformların kuruluşları ve faaliyetlerini sürdürürken bilgi faktörünü yoğun bir şekilde kullanması da önemli katma değer üreten örgüt toplulukları olarak ele alınabilmektedir. Örgütsel meşruiyet, örgüt ve çevresi arasındaki ilişkiyi özetleyen bir yansıma olarak belirtilmektedir. Örgütsel ekoloji kuramında bir örgütün meşruiyetinden ziyade örgüt topluluğunun meşruiyetine odaklanılmaktadır (Patel vd., 2005:4-6). Güvenilirlikleri ve meşruiyetleri yüksek olan örgütler, hızlı bir şekilde

çoğalmaktadırlar (Keskin vd., 2016:309). Örgütlerin güvenilirlik ve meşruiyet derecelerinin artması, hesap verilebilirlikleriyle ilişkilendirilirken, ihtiyaçları olan veya olacak kaynakları temin noktasında kolaylık yaşayacaklardır. Örgüt topluluğunun sayısal anlamda büyümesi, örgüt biçiminin meşruiyetine olumlu bir katkı yaparak, meşruiyet kazanmasına yol açmaktadır. Örgüt topluluğundaki yoğunluk artışı, topluluk içerisindeki örgütlerin biçimini daha tanınır hale getirmekle beraber, örgütlere yönelik düzenlemelerin bilinmesiyle birlikte örgütlerin kurulması daha kolay bir hal almaktadır. Bu durumu sağlayan unsurun bilişsel meşruiyet olduğu ifade edilirken, yeni örgütlerin kurulması sürecinde örgüt biçimi noktasında tartışarak zaman ve para kaybı yaşamadan örgüt topluluğundaki örgütleri örnek alarak ve kopyalayarak örgütleri kolay ve hızlı şekilde kurabilirler (Üsdiken ve Önder, 2015:146-148). Bilişsel meşruiyetin yanında örgütsel biçimin devlet ve mesleki örgütler başta olmak üzere güçlü kurumlarla kurduğu ilişkinin niteliği ve bu kurumlar tarafından kabul görüp görmediğini içeren sosyopolitik meşrulaşma da oldukça önemlidir (Üsdiken ve Önder, 2015:170).

Örgütler dünyaya gelirken, diğer bir ifadeyle kuruldukları dönemde içerisinde buldukları çevreyi yansıtmaya amacı taşımaktadırlar. Çevrenin değişmesiyle sınırlı rasyonellik, yapısal durağanlık ortaya çıkmakta ve oluşan yeni koşullara uyum sağlama yetenekleri kısıtlanmaktadır (MacMillan ve Komar, 2018:378).

Örgütsel ekoloji kuramı kapsamındaki bir diğer önemli kavram ise, yoğunluk gecikmesi olarak ifade edilmektedir. Bu kavram genel itibarıyla, örgütlerin kuruldukları dönemdeki çevre koşulları ile, örgütün hayatta kalma şansı ve süresini incelemektedir (Koçel, 2020:378).

Örgütsel ekoloji kuramı içerisinde yer alan bir diğer önemli kavram olan damgalama, örgütlerin ana yapısal özelliklerinin, kuruldukları dönemdeki çevresel koşulların izlerini barındırmaları olarak ifade edilmektedir. (Önder, 2013:87).

Örgütsel ekoloji kuramı açısından örgütlerin hayatta kalma ve ölme oranları ile yaşları arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir. Çevrede yaşanacak önemli bir ekonomik, sosyal, sağlık, toplumsal kriz veya sorunun genç örgütler üzerindeki etkisinin daha yıkıcı olabileceği ifade edilmektedir (Hannan ve Freeman, 1989:244). Örgütsel ekoloji kuramı kapsamında, genç örgütlerin çeşitli sosyal kuralları öğrenmek, yasal olarak belirli düzenlemelere tabi olmaları, teknolojik anlamda çeşitli engellerle karşılaşmaları, kaynak bulmada zorluk yaşamaları, meşruiyet açısından yaşlı örgütlere göre daha dezavantajlı olmaları rekabet açısından da işlerini zorlaştırdığı yönünde tespitler yer almaktadır (Yüksel vd., 2016:374). Yaş bağımlılığı kuramı kapsamında yeni kurulmuş olan genç örgütlerin yeterli kaynak bulma ve hayatta kalma noktasında zorlanacakları ifade edilmektedir. Fakat yaşlanmayla beraber de örgütün kendini beğenmesi ve çevreye uyum sağlama noktasında direnerek uyum sağlamamaya çalışması da rekabet açısından bu tür örgütlerin eski önemlerini ve değerlerini yitirmelerine ve yaşlanarak başarısız bir döneme girmeleri riskini artırmaktadır (Andersson vd., 2013:625).

Baum (1996)'da örgütsel ekoloji kuramının üç gözlem ile başladığını belirtmektedir. İlk olarak örgütlerin birbirlerinden farklı yapılarının olması belirli örgütler için değil, tüm örgütler için geçerli olduğu, ikincisi, örgütlerin çevrelerinde yaşanan değişimlere, çevreyle aynı hızda ve şekilde karşılık veremedikleri ve bu noktada zorluk yaşadıkları, bu yüzden belirsizliğin olduğu çevre koşullarına yeterince hızlı bir şekilde uyum sağlayamadıkları, üçüncü olarak ise, örgütlerin de canlıların doğumu ve ölümü gibi düzenli bir şekilde ortaya çıktıklarını ve bir süre sonra öldüklerini yani ortadan kalktıkları belirlenmiştir (aktaran Getz ve Andersson, 2016:255).

Literatürde sadece dijital dizi ve film platformlarının yükseliş süreçlerine yönelik yapılan ve bu süreçleri inceleyen çeşitli çalışmalar (Erkılıç ve Erkılıç, 2021) olsa dahi, araştırmada bugünlerde önemli bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçen dizi ve sinema sektörü kapsamında dijital dizi ve film platformlarının yükselişi ile örgütsel ekoloji kuramındaki çeşitli kavramlarının ilişkilendirildiği herhangi bir çalışmanın bulunmadığı belirlenmiştir. Bu anlamda yapılan çalışmanın, örgütsel ekoloji kuramında yer alan önemli kavramlarına ilişkin açıklamaların, dizi ve film sektöründe yaşanan süreçlerle detaylandırılması, örneklendirilmesi ve açıklanarak bir bağlantının kurulması açısından kuramda yer alan kavramların daha net bir şekilde anlaşılmasına katkı sunulması planlanmaktadır. Ayrıca örgütsel ekoloji kuramına ilişkin nitel araştırma yöntemleriyle gerçekleştirilen oldukça az sayıda çalışmanın olduğu dikkate alınır, yapılan çalışmanın nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemiyle yapılması da örgütsel ekoloji kuramına yönelik bir başka katkı olarak önem arz etmektedir.

2.Araştırmanın Yöntemi

Örgütsel ekoloji kuramı, örgüt kuramları arasında en baskın bir şekilde, pozitivist paradigmadan bilgi üretmektedir. Bu sebeple niteliksel araştırmalara pek göz kırpmamaktadır; yapılan niteliksel araştırmalarda yine pozitivist paradigma çerçevesindedir (Sargut vd., 2015). Fakat bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde, diğer araştırma yöntemlerinin tamamlayıcısı olmasının yanında tek başına bir yöntem olarak da kullanılan doküman analizi yönteminin kullanıldığı çalışmaların sayısında bir artış yaşanmaktadır (Sak vd., 2021). Nitel araştırmalarda ikincil verilere dayandırılarak gerçekleştirilen belgelerin incelenmesi ve bu şekilde çeşitli verilere ulaşılması önem arz etmektedir. Belge olarak ifade edilen yazılı, görsel, işitsel materyallerdir (Gürbüz ve Şahin, 2014:184). Belgeler (dokümanlar) genel itibariyle nitel araştırma yöntemleri içerisinde kullanılması gerekli olan bilgi kaynakları olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 1999:141). Belgelerin incelenmesi noktasında geçmişteki olguların bulunduğu yazı, resim, ses dosyaları ve raporlar incelenebilirken, araştırma gerçekleştirilirken ortaya çıkan veya oluşan rapor, tutanak, resim, ses dosyası vs. belgeleri de incelemeye dahil edilebilir (Gürbüz ve Şahin, 2014:184). Bu kapsamda özellikle yıllık kurum raporları, resmi istatistik kayıtları, resmi tutanaklar, halkla ilişkiler belgeleri, basın açıklamaları, işletmelerin misyon, vizyon ifadeleri, stratejik planları vs.den yararlanarak doküman analizinin yapılabileceği ifade edilmektedir (Punch, 2020:220; Yıldırım ve Şimşek, 1999:140).

Doküman analizi yönteminin kullanıldığı araştırma raporu ve makalelerin sayısında önemli bir artışın olduğu ifade edilmektedir. Literatürde doküman analizine ilişkin takip edilmesi gereken prosedürlerin ve detaylı anlatımının olmamasının yanı sıra; doküman analizi yöntemi uygulanırken, dokümana ulaşmak, dokümanın orijinalliğinin kontrolü, dokümanın anlaşılması, analiz edilmesi ve kullanılması süreçlerini içermektedir (Kıral, 2020).

Bilgi çağı içerisinde yer aldığımız için dijital dizi ve film platformlarına ilişkin yazılı ve görsel materyallerin çok fazla olması, farklı kaynaklar ve farklı zaman aralıklarında üretilen belgelerin (dokümanların) incelenmesine olanak sağlaması doküman analizinin avantajları arasında yer almaktadır. Araştırmada incelenecek dokümanlarda yer alan olguların çarpıtılması veya seçilerek verilmesi tehlikesi, dokümanlar seçilirken nasıl bir kriterin esas alınacağına dikkat edilmesi, araştırılan dokümanların makul bir derecede yorumlanması ve ilgili kavramla doğru bir şekilde ilişkilendirilmesinin sağlanması oldukça önemlidir. İncelenecek dokümanların belirli bir yanlılık gözetilerek yazılmış olabileceği tehlikesinin yanında, araştırmada kullanılan dokümanların, belirli bir grup veya kurumun niteliğini yansıtacağı için yapılacak genellemeler kesin sonuçlar

vermeyebilmektedir. Yapılan araştırma kapsamında uygulanan doküman incelemesi adımları şu şekilde gerçekleşmiştir (Punch, 2020:182; Yıldırım ve Şimşek, 1999:144-146).

- 1) Dokümanlara ulaşılması
- 2) Dokümanların kullanılabilir nitelikte olup olmadığının ve orijinalliklerinin kontrol edilmesi
- 3) Dokümanların okunarak, anlaşılması
- 4) Dokümanda yer alan kavram ve olayların ilgili kuramla ilişkilendirilmek üzere analiz edilmesi
- 5) Gerekli ilişkilendirmenin yapılarak açıklanması.

Hodder (2000) belirttiği gibi, dokümanlar, zengin veri kaynakları olmalarına karşın, incelenmesi sürecinde eleştirel yaklaşılarak, gerçekleşen olayların doğruluğuna ve eksiksiz olmalarına özen gösterilmesi oldukça önemlidir (aktaran Kıral, 2020). Bu çalışmada dokümanların seçiminde özellikle köklü haber kaynakları ve internet kaynaklarından (Anadolu Ajansı, BBC, Dünya.com, Haberler.com, KMPG, Marketingtürkiye.com, RTÜK, Sputnik, TRT Haber, TÜİK) yararlanılmıştır. Elde edilen dokümanların gizlilik içermemesi ve kamuoyuna açık bir şekilde yer almasından dolayı araştırmada kullanılmasında herhangi bir sorun oluşmayacağı düşünülmektedir. Doküman analizinde önemli bir husus ise, elde edilen dokümanların orijinalliklerinin kontrolüdür. Bu noktada elde edilen dokümanlar seçilirken belirtilen haberlerin birçok farklı medya kuruluşunda yer alma durumlarına göre dokümanlar incelenmiştir, haber siteleri incelenirken yalnızca yorum içeren dokümanlar ve kaynaklar incelenmemiştir, araştırma raporları, resmi istatistiki veriler, haber olarak gerçekten yaşanan, söylenen durumlar doküman olarak ele alınarak, dokümanların orijinallikleri belirlenmeye, güvenilirlikleri tespit edilmeye çalışılmıştır (Sak vd., 2021). Çok sayıda yazılı ve görsel doküman incelenmesi yoluyla çeşitli kaynaklardan bilgi toplanılmıştır ve kapsamlı olarak geniş bir açıdan kurama yaklaşıması, sentez yapılabilmesine olanak sağlayarak araştırmanın geçerliliği artırılmaya çalışılmıştır (Baş ve Akturan, 2017; Saldana, 2011'den aktaran Sak vd., 2021).

Geliştirilen bu yol haritası ve sistem aracılığıyla, dijital dizi ve film platformlarının özellikle Türkiye pazarında nasıl bir gelişim gösterdiği, yaşanan bu gelişim ve değişimlerin dijitalleşme ve dijital devrim kavramı başta olmak üzere pandemi süreciyle ilişkisi incelenirken yazılmış olan makaleler, kitaplar, raporlar, görsel ve işitsel belgeler, kurumların resmi rapor ve tutanakları, resmi istatistiki veriler, basına yönelik yapılan açıklamalar, medyada yer alan haberler, inceleme yazıları başta olmak üzere çeşitli dokümanların incelenmesi planlanmış ve yapılan incelemelerde ilgili belgelerin doğruluğu incelenerek güvenilir oldukları düşünülen belgeler incelenerek analiz edilmiş ve örgütsel ekoloji kuramıyla olan ilişkisi açıklanmaya, yorumlanmaya daha sonrasında da raporlanmaya çalışılmıştır. Fakat yapılan araştırma kapsamında tüm kavramları inceleyerek detaylandırmak yerine, doküman analizi ile dijital dizi ve film platformlarının yükselişi durumuyla ilişkili olabileceği düşünülen örgütsel ekoloji kuramının bazı kavramları incelenmiştir. Dijital dizi ve film platformlarının özellikle Türkiye pazarında gelişmesi, büyümesi ve sinema sektörünün çöküşü sürecinde yaşanan gelişmelerin örgütsel ekoloji kuramıyla ilişkili olduğu düşünülmüştür. Bu kapsamda bazen örgütsel ekoloji kuramındaki bazı kavramlar, sektörde yaşanan olaylarla bağlantı kurmayı gerektirirken, bazen sektörde yaşanan gelişmelerle ilgili olabilecek kavramlarla bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Özetle, örgütsel ekoloji kuramı kavramlarıyla dijital platformlar ve sinema sektöründe yaşananların birbirini besleyen ve bağlantılı olan noktaları bulunmaktadır.

3.Araştırmanın Bulguları

Dijital dizi ve film platformlarının yükselişinin örgütsel ekoloji kuramı üzerinden incelenmesi yazar tarafından gerçekleştirildiğinde aşağıda yer alan bulgular tespit edilmiş ve çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır:

Çevreye uyum ve değişim açısından incelendiğinde, rekabet yaklaşımı ve boşluk yaklaşımı kapsamında, dijital devrim, Covid-19 salgını kapsamında çevrede yaşanan önemli değişimler, özellikle 2018 yılı itibariyle sinemalara olan talebin ve sinema sayılarındaki azalışın, dijital dizi ve film platformları için bir fırsatın oluştuğuna işaret etmektedir. Yaşanan bu durum çevre açısından, kendisi için uygun olabilecek dijital iş fikirlerinin hayata geçirilmesinde yardımcı bir rol üstlenerek, kendisinde oluşan veya oluşabilecek boşlukların doldurulmasında önemli rol oynamıştır.

Ayıklama yaklaşımı kapsamında, yapısal özelliklerini değiştiremeyip, yaşanan değişimlere gerekli cevabı veremeyeceklerinden dolayı otoriteler tarafından dijital dizi ve film platformlarının, sinemaların gelecekte yerini alacağı ifade edilirken, bu durumun dijitalleşme ve pandemi süreciyle daha fazla kendisini gösterdiği ifade edilebilmektedir.

Sinemaların yapısal durağanlık nedeniyle, özellikle kuruluş amaçları, örgüt yapıları vs. ana yapısal özelliklerini yaşanan dijitalleşme ve pandemi süreci başta olmak üzere çevresel koşullara göre değiştirmeleri çok kolay değildir. Çünkü örgütlerin ana yapısal özellikleri genellikle bir defa belirlenir ve kolay bir şekilde değiştirilemezler. Bu noktada pandemi sürecinde uzunca bir süre kapalı kalan, faaliyetlerini durduran sinemaların bir bölümünün pandemi sürecinde çeşitli tedbirler alarak yeniden açılrsa dahi, izleyicilerin tüketim tercihlerinde önemli değişimlerin yaşandığı ve yaşanan bu süreçte sinemaların dijitalleşme sürecine karşı hayatta kalmalarının zor olacağı öngörülmektedir.

Örgüt topluluklarının çevreye uyum dereceleri ve çoğalma hızlarının çevreye uygunlukları olarak değerlendirilmesi kapsamında yoğun dijitalleşme süreci ve beraberinde ortaya çıkan pandemi sürecinde birçok dijital dizi ve film platformunun örgüt topluluğuna dahil olması ve bu süreçte hızlı bir şekilde çoğalmaları örnek olarak verilebilir.

Örgüt topluluğundaki örgütlerin sayısı olan yoğunluk da örgüt toplulukları oluştukları dönemde yavaş büyürken, zamanla örgüt sayısı hızla artar ve sonrasında aşağı yönlü düşüşler gerçekleşir. Sinemaların yıllar içerisinde hızlı bir şekilde sayılarının artması ve sonrasında özellikle 2018 itibariyle bir düşüş eğiliminde olması süreci buna örnek olarak verilebilir. Türkiye'deki sinema salonlarındaki sayının 2018'e kadar büyüme grafiği çizdiği, sonrasında salgın ve dijital platformlardaki artış nedeniyle düşme eğilimine girmesi, 2017 yılı itibariyle yaklaşık 68 milyon olan seyirci sayısı, 2018 yılında yaklaşık 64 milyona, 2019 yılında yaklaşık 56 milyona ve pandeminin yaşandığı 2020 yılı itibariyle yaklaşık 17 milyona ve pandeminin devam ettiği fakat çeşitli tedbirler alınarak sinemaların açıldığı 2021 yılında ise yaklaşık 12 milyona gerilemesi (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022) yaşanan duruma örnek olarak verilebilmektedir.

Yoğunluğun yükseldiği, kaynakların sınırlı olmasından dolayı rekabetin yükseldiğine dair tespitlere bakıldığında; dizi ve film platformlarında yer alacak dizi ve filmlerin oluşturulmasında seyirci tarafından yetenekli ve başarılı olarak görülen ve ekranda yer alması sonucu birçok kişinin dikkatini çeken başrol oyuncular başta olmak üzere oyuncular, yönetmen, yapımcı ve senarist vs. sektördeki nitelikli çalışanların belirli bir oranda bulunması ve özellikle yerli yapım firmaları ve oyuncuların dijital platformlarla uzun süreli anlaşmalar yapması, bu anlaşmaların belirli yükümlülükleri içermesinden dolayı oyuncuları bağlayıcı rollerinin olması ve genel olarak

tercihlerini dijital platformlar için içerik üreten yapımlar için kullanmaları ve nitelikli insan kaynağının dizi ve film sektörü için kısıtlı olması da sektördeki rekabeti artıran ve sektöre yeni dijital dizi ve film platformlarının (rakiplerin) girmesini daha zor bir hale getirmekte ve kuruluş oranlarını azaltmaktadır.

Sektördeki rekabete bakıldığında; fiyat açısından Netflix'i örnek vermek gerekirse 38-78 TL arası değişen fiyatlarıyla ekstra bir maliyet ve sözleşme olmaksızın kullanıma sunulmaktadır (Netflix, 2022). Diğer dijital dizi ve film platformlarının da benzer fiyatlara sahip olmasıyla birlikte, yaşanan rekabetin özellikle fiyat noktasında bir denge kurulmasına yol açtığı ifade edilebilir. Ayrıca yaşanan yükselişe yönelik olarak TRT'nin, Netflix'e rakip olabilecek nitelikte Türkiye'nin kendisine ait yerli dijital akış platformunun olmasına yönelik hazırlıkların sürdüğü ve 2023 yılı itibarıyla yerli platformun oluşturulmasına yönelik çalışmaların artacağı belirtilmekle beraber, önümüzdeki süreçte rekabetin Türkiye pazarında artarak devam edeceği öngörülmektedir (Haberler.com, 2022). Altı yıl önce Türkiye pazarına giriş yapan Netflix'in Türkiye'de dijital bir platformda yayınlanan ilk yapımı Hakan Muhafız sonrası çok sayıda Türk yapımı içerikler, yapımlar üretilmesi ve izleyicilerin ilgili içerikleri büyük bir ilgiyle takip etmesi ve talep etmesi neticesinde yeni dijital dizi ve film platformlarının da Türkiye pazarında yer almasında önemli etken olduğu düşünüldüğünde birçok farklı ve önemli içerikleriyle The Walt Disney Company'nin dijital dizi ve film platformu olan Disney + (Plus), 14 Haziran 2022 itibarıyla orijinal yapımlarıyla Türkiye'de yer almaya başlamıştır. Disney + yanı sıra, bir başka ABD menşeli firma olan HBO Max'ın da yıl sonunda Türkiye pazarında olmasının beklendiği bilinmektedir. Yaşanan gelişmelerle birlikte Disney +, Amazon Prime, Netflix, HBO Max'ın ABD pazarında yaşanan rekabeti Türkiye'ye taşıdıkları ve yerel platformlar olarak ifade edilebilecek Blu Tv, Exxen, Puhu Tv, Gain gibi kendi içeriklerini üreten dijital dizi ve film platformlarıyla da rekabetin oldukça artacağı ifade edilmektedir (Sputnik, 2022; BBC, 2022). Yukarıdaki dokümanlar incelendiğinde, dijital dizi ve film platformlarının sayısal olarak artması, bu sektörün Türkiye pazarında birçok rakibe ev sahipliği yapması neticesinde rekabet derecesinin de şu anda olduğundan daha fazla artacağı öngörülebilmektedir.

Ayrıca, yoğunluğun artmasının örgüt topluluklarının kuruluşlarını azaltıcı etkide bulunacağı durumu bulunmaktadır. Piyasadaki rekabetin yükseldiğine ve pazarın belirli bir doygunluğa ulaştığı ve pazarın karlılığı noktasında olumsuz olarak değerlendirilebilecek bir gelişme yaşanmıştır; son zamanlarda, Netflix'in abone sayısında 10 yıldan sonra ilk defa azalma görüldüğü, şirketten yapılan açıklamada 2022 yılının ilk çeyreğinde 200 bin abonenin kaybedildiği, hisselerinin %35 değer kaybettiği bildirilmiştir. Düşüşün gerekçeleri arasında şirketin Ukrayna ve Rusya piyasasından çekilmesinin yanı sıra dünya genelinde abonelik ücretlerine zam yapmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Yaşanan düşüşün yanı sıra kullanıcılar arasında hesap paylaşımının da önüne geçmeye çalışan Netflix'in bu davranışı sonrasında daha fazla abone kaybedeceğini öngörmesine rağmen hesap paylaşımını ücretli hale getirme planlarının işletmeye daha karlı bir sonuç olarak döneceği düşünülmektedir (BBC, 2022; Bundle, 2022). Bu gelişmeler sektöre yeni dahil olarak örgütlerin kuruluşlarında azaltıcı bir etkiye neden olabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

Örgütlerin kuruldukları zaman dilimi, dönem ve konjoktür ile çevre koşullarının örgütlerin yaşamını sürdürebilmesi, hayatta kalabilme şansları ve sürelerini kapsamındaki yoğunluk gecikmesi kapsamında bazı dijital platformların özellikle sinemaların kapalı olduğu pandemi döneminde kurulması (Örn: Exxen ve Gain) veya pandemi ortaya çıkmadan birkaç yıl öncesinde dijital gelişmelerin yoğun şekilde yaşandığı ve dijitalleşmenin en üst düzeye çıktığı, insanların

sinemaya gitmek yerine (kaliteli yapımları evden izleyebildikleri ve kullanım esnekliği bulunmasından dolayı vs.) tercih etmesi (Campaingtr, 2022) kuruldukları dönemin dijital platformlar açısından uygun olduğuna yönelik bir değerlendirme yapılabilmektedir ve hayatta kalma şansları ve süreleri açısından avantajlı bir dönemde kuruldukları ifade edilebilir.

Örgüt ve çevresi arasındaki ilişkiyi belirten örgütsel meşruiyet kavramı kapsamında örgütlerin güvenilirlik ve meşruiyet seviyelerinin yükselmesi hesap verilebilirlikleriyle ilişkilidir. Bu kapsamda dijital mecralarda faaliyetlerine devam eden dizi ve film platformlarının RTÜK denetimine tabi olması gerekliliği ve bu kapsamda Türkiye’de temsilcilik açma zorunluluğu getirilmiştir. Temsilcilik açmayan örgütlere çeşitli yaptırımların uygulanacağı belirtilmesi ardından, Netflix ve Amazon Prime’ın Türkiye’de temsilcilik açmışlardır. Yaşanan bu durum karşısında Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy’un bu kararı memnuniyetle karşılaması kapsamında örgütlerin devlet tarafından kabul görmesi sosyopolitik meşrulaşmaya bir örnek olarak verilebilir (TRT Haber, 2022; Anadolu Ajansı, 2022). Diğer taraftan Netflix ve Exxen’in Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) denetiminde olduğu ve yapımlarının denetlenerek RTÜK üst kurulunda uzman görüşleri alınarak oluşturulan raporlar neticesinde Netflix’in Minnoşlar içeriğinin yayından kaldırılması, Exxen’in Konuşanlar isimli yapımlarının idari para cezası kararı (RTÜK, 2022) dijital dizi ve film platformlarının devletin bir kurumu olan RTÜK tarafından belirgin bir biçimde bilinmeleri ve meşru olarak kabul edilmesine bir örnektir.

Örgüt biçiminin sosyal çevrenin parçası olarak kabul edilmesi ve örgütlerin varlıklarının sorgulanmaması olan kanıksanmışlık kavramına ilişkin Türkiye’de de faaliyetlerini sürdüren Netflix’in küresel anlamda Oscar ödüllerinde birçok yapımlarının ödül alması başta olmak üzere, Puhu TV’de yayınlanan Şahsiyet dizisindeki rolü ile Haluk Bilginer’in Uluslararası Emmy Ödüllerinde En iyi Erkek Oyuncu ödülünü alması (BBC, 2022) kapsamında dijital dizi ve film platformlarından biri olan bir örgütte gerçekleştirilen bir yapımın uluslararası platformda kanıksanmış olmasına, ödüle layık görülmesi örnek verilebilir.

Damgalama ile örgütlerin sahip oldukları ana yapısal özelliklerin, kuruldukları dönemin izlerini içermesi kapsamında dijital platformların kuruluşları döneminde dijitalleşmenin üst düzeyde olması örgütlerin pazarlama stratejileri ve temel teknolojileri üzerinde etkili olmuştur, örneğin ilgili içeriklerin farklı dijital araçlardan eş zamanlı izlenebilmesine olanak sağlaması ve ödeme, abonelik, iletişim yöntemlerinin tamamen dijital olması dönemin özelliklerini yansıtan özellikler arasındadır. Ayrıca Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısı yine dizi-filmlerin hedef kitlesi kapsamında içeriklerini belirleyen diğer unsurlar arasındadır.

Yaş bağımlılığı kavramı açısından genç örgütler kaynak bulma konusunda zorlanırken, yaşlı örgütler de çevreye uyum noktasında direnç sağlayarak önceki süreçteki avantajlarını kaybederek başarısız bir sürece girme riskini artırmaktadırlar. Bu kapsamda pandemi dönemi öncesinde belirtileri görülen (2018 döneminde düşüş eğilimine giren sinema sayılarının) ve pandemi süresinde de daha büyük düşüş ve kapanmaların olması (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022) sinemaların dijitalleşme noktasında gerekli reaksiyonu alamayıp, çevreye uyum sağlama noktasında sorun yaşaması, film gösterimi yapılan sinemaların artık eski cazibesine sahip olmadığı ve yaşanan dijitalleşmeye karşı, gerekli değişimi gösteremediği yönündedir.

Örgütlerin hayatta kalmak ve faaliyetlerine son vererek bir anlamda ölmesi ile yaşları arasındaki ilişki kapsamında, genç örgütlerin yaşlı örgütlere göre dezavantajlı olmasına karşın; yaşanan dijital gelişmeler sonucu içerisinde yer aldığımız dijital devrim döneminde, genç olarak ifade edilen örgütlerin girişimci ve yenilikçi özelliklerinin yüksek olmasının ve yaşlı örgütlerin de hiyerarşik

ve biçimsel yapıya sahip olmalarından dolayı, genç örgütlerin rekabet konusunda ve hayatta kalma noktasında önemli avantajlarının olduğu ve bu ön kabulleri bir anlamda yıktığı ifade edilebilir.

Sonuç olarak, yukarıdaki dokümanlar yazar tarafından incelenip değerlendirildiğinde; sinemaların varlıklarını sürdüreceği fakat eski konumunu kaybetmeye başladığı ve daha da kaybedeceği öngörülmektedir. Ayrıca sinemaların sosyalleşme mekanları olarak düşünüleceği ve daha da seyrek olarak tercih edilen mekanlar arasına gireceği öngörülen diğer bir unsurdur.

Tablo 1: Dijital Dizi ve Film Platformları ile Sinema Sektörü Açısından Örgütsel Ekoloji Kuramına İlişkin Bulgular

Örgütsel Ekoloji Kuramına İlişkin

Kavramlar

Desteklenmiştir Desteklenmemiştir

Rekabet Yaklaşımı

✓

Boşluk Yaklaşımı

✓

Ayıklama Yaklaşımı

✓

Yapısal Durağanlık

✓

Yoğunluk

✓

Yoğunluk Gecikmesi

✓

Örgütsel ve Bilişsel Meşruiyet

✓

Kanıksanmışlık

✓

Damgalama

✓

Yaş bağımlılığı

✓

Tablo 1’de yer aldığı üzere çalışma sonucunda, dijital dizi ve film platformları ile sinema sektörü açısından; rekabet yaklaşımı, boşluk yaklaşımı ve ayıklama yaklaşımı, yapısal durağanlık, yoğunluk, yoğunluk gecikmesi, kanıksanmışlık, damgalama örgütsel ekoloji temel kavramlarının desteklendiği, yaş bağımlılığının ise desteklenmediği saptanmıştır.

Sonuç

Yapılan çalışma kapsamında, sinemalarda yaşanan düşüş ve bugün birçok insanın aboneliği olduğu dijital dizi ve film platformlarının kısa bir sürede yoğunluğunu artırması ve büyük bir sektör haline gelmesine yönelik nasıl bir değişim süreci yaşandığını göstermek, örgütsel ekoloji kuramına ve kuramın çeşitli değişkenlerine yönelik incelemelerle örgütsel ekoloji kuramı kapsamındaki unsurların daha net olarak anlaşılmasına, ilgili kuram ve kavramların örgütsel çevrede yaşanan dijital değişim ve dönüşümleri kapsayan “Dijital Devrim” olgusu ve iri taneli değişim olan Covid-19 süreciyle nasıl daha da önemli bir hale geldiği gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

Literatürde dijital dizi ve film platformlarının yükseliş süreçlerine yönelik yapılan ve bu süreçleri inceleyen çeşitli çalışmalar (Erkılıç ve Erkılıç, 2021) bulunmaktadır fakat araştırmada bugünlerde önemli bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçen dizi ve sinema sektörü kapsamında dijital dizi ve film platformlarının yükselişi ile ilişkilendirilebileceği düşünülen örgütsel ekoloji kuramının birçok kavramının ilişkilendirilerek, incelenmesi önem arz etmektedir.

Yapılan çalışma sonucunda teorik anlamda araştırmanın, daha önce literatürde ele alınmayan dizi ve film sektöründeki değişimin, örgütsel ekoloji kuramı çerçevesinde açıklanması, aralarındaki bağlantının ifade edilmesi ve örgütsel ekoloji kuramına ilişkin oldukça az sayıda yapılan nitel

araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle yapılması da araştırmanın özgün yönünü oluşturmaktadır ve literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Sinema sektöründe yaşanan düşüşün gerekçesi ve ikamesi olarak değerlendirilebilecek dijital dizi ve film platformlarındaki yükselişin, dijitalleşme, pandemi süreci ve çok hızlı şekilde içerik tüketimin gerçekleşmesi gibi nedenlerle daha da hızlı bir şekilde büyümeye devam edeceği öngörülen pazardaki değişimlerin teorik olarak nitel araştırma yöntemlerinden güvenilir dokümanların seçilmesiyle ortaya konulması teorik olarak önem arz etmektedir.

Yapılan çalışmanın uygulamaya yönelik katkılarına bakıldığında; sektörlerin ve/veya örgütlerin çevrelerine uyum noktasında örgütsel ekoloji kuramı net olarak anlamaları ve ona göre çevresel değişimleri, müşterilerin beklentilerini, müşteriler için değer yaratan faaliyetlerini belirleyip, yaşanan çevresel değişimlerle bunları değiştirmeleri ve revize etmeleri gerektiğinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Sektör ve örgütlerin faaliyetlerini sürdürebilmek ve sürdürülebilir rekabet avantajı sağlayarak en yüksek kar elde etmek için, esnek organizasyonlar ve sektörler haline dönüşmelerinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Aksi durumda yaşanan rekabet ile sektörde yüksek pazar gücüne ve rekabet avantajına sahip olmayan dijital dizi ve film platformlarının, yaşanan çevresel değişimlerle nasıl rekabet avantajını ele geçirip, yüksek pazar gücüne sahip olduğu görülmektedir. Yaşanan bu değişim, farklı sektörler ve örgütler için önem arz eden ve dikkate alınması gereken bir durumdur.

Diğer taraftan yapılan çalışmanın, bundan sonra sinemalarda yer alan yapımların ve/veya televizyondaki dizi ve filmlerin büyük bir çoğunlukla dijital dizi ve film platformlarında yer alacağı öngörüsü değerlendirildiğinde bu durumun literatürde yer alan farklı örgüt kuramlarıyla ilişkilerinin incelenebileceği veya örgütsel ekoloji kuramının farklı sektörlerdeki değişimlerle ilişkisini inceleyebilecek çalışmalar gerçekleştirilmesi ile literatüre önemli katkılar sunulabileceği öngörülmektedir. Fakat bu noktada yapılan çalışmada karşılaşılan ve gelecekteki çalışmalarda da karşılaşılabilecek, belirli sınırlılıkların da bulunduğu ifade edilebilmektedir. Örgütsel ekoloji kavramları ve dijital dizi ve film platformlarındaki yükseliş arasındaki ilişkinin incelemesi noktasında doküman analizine yer verilmiş ve araştırmacının saptamış olduğu dokümanlardan ve yapmış olduğu okumalar sonucunda elde ettiği literatür bilgileri kapsamında kişisel olarak saptamış olduğu ilişkilendirmelere ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu değerlendirmelerin, farklı araştırmacılar tarafından farklı olarak değerlendirilerek farklı çıkarımlarda bulunulabileceği unutulmaması gereken önemli bir noktadır. Diğer taraftan dijital dizi ve film platformlarındaki yükselişin hem dünyada hem de Türkiye’de çok hızlı bir şekilde gerçekleşmesi, tüketicilerin dizi ve film izleme araçları ve tercihlerinin farklılık gösterme eğilimi sonucunda çalışmada ulaşılan bulguların ve değerlendirmelerin süreç içerisinde farklılık gösterebileceği kısıtının yanı sıra dijital dizi ve film platformları ile sinemalardaki düşüşe dair henüz istenilen sayıda olmayan, kısıtlı miktardaki dokümanların olması ve son olarak analiz edilen verilerin toplanması noktasında araştırmacının kişisel seçim ve değerlendirmelerinin de yer alabileceği göz önünde bulundurulması gereken kısıtlardandır.

Katkı Oranı Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında yazarın katkı oranı %100’dir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın herhangi bir kişi veya kurumla çıkar çatışması bulunmamaktadır. Çalışmanın sonuçları ve yorumlarını etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan ederim.

Kaynakça

- Anadolu Ajansı. (2022). Dijital dönüşüme yönelik teknolojiler 2022'de etkisini artıracak. Erişim Tarihi: 24.04.2022 <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/dijital-donusume-yonelik-teknolojiler-2022de-etkisini-artiracak/2467721>
- Anadolu Ajansı. (2022). Netflix İstanbul'da ofis açacak. Erişim Tarihi: 20.04.2022 <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/netflix-istanbulda-ofis-acacak-/2063943>
- Andersson, T. D., Getz, D., & Mykletun, R. J. (2013). Sustainable festival populations: An application of organizational ecology. *Tourism Analysis*, 18(6), 621-634.
- Ayten, A., & Bulat, S. (2019). A study of generation z viewing habits in context of uses and gratification theory: The Protector Netflix series case. *CTC* 2019.
- Baş, T., & Akturan, U. (2017). Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Baum, J. (1996). Organizational ecology. In S. Clegg, C. Hardy, & W. Nord (Eds.), *Handbook of organizational study* (pp. 77-115). London: Sage
- BBC. (2022). Abone kaybeden Netflix kullanıcıların şifre paylaşımını engelleyebilir. Erişim Tarihi: 02.06.2022 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61158037>
- BBC. (2022). Disney Plus Türkiye'de: Netflix ve televizyon kanallarının rekabeti dizi sektörünü nasıl değiştiriyor? Erişim Tarihi: 20.06.2022 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61750471>
- BBC. (2022). Haluk Bilginer, Şahsiyet dizisindeki rolü ile Uluslararası Emmy Ödülleri'nde En İyi Erkek Oyuncu seçildi. Erişim Tarihi: 22.04.2022 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-50555127>
- Bundle. (2022). Netflix'ten tartışma yaratacak hesap paylaşımı kararı. Erişim Tarihi: 02.06.2022 <https://www.bundle.app/bilim/netflix-ten-tartisma-yaratacak-hesap-paylasimi-karari-030A0246-F6E7-4867-A297-4FC492223585>
- Campaigntr. (2022). Pandeminin kazananı dijital platformlar mı oldu?. Erişim Tarihi: 23.04.2022 <https://www.campaigntr.com/pandeminin-kazanani-dijital-platformlar-mi-oldu/>
- Carroll, G. R. (1984). Organizational ecology. *Annual review of Sociology*, 10(1), 71-93.
- Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W. C., Wang, C. B., & Bernardini, S. (2020). The COVID-19 pandemic. *Critical reviews in clinical laboratory sciences*, 57(6), 365-388.
- Coskun, S. (2021). Değişen Televizyon izleme alışkanlıkları bağlamında dijital platformlarda eğlence programları: Gain örneği. *Halkbilimi bağlamında Türkiye'de kültürel turizm ve eğlence kültürü*. (ed. S. Kılıç) İstanbul: Eğitim Yayınevi, 1-34.
- Coşar, B. (2013). Örgütsel ekoloji kuramı ve ampirik bir çalışma: İstanbul Avrupa Yakası tekstil sektöründen bir örnek (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Coşar, B. (2021). Örgütsel ekoloji kuramına güncel bir bakış: kamu iktisadi teşekküllerinin küresel pazarlardaki rolü. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (58), 85-106.
- Çelebi, F. (2021). Dijital çağda liderlik ve girişimcilik. Ankara: İksad Yayınevi.
- Çelik, R. (2020). Lojistik sektöründe kullanılan yeni bilişim sistemleri: Lojistik 4.0 örneği. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(4), 85-90.
- Dünya.com. (2022). Geleneksel sinema salonları dijital platformlara karşı??. Erişim Tarihi: 20.04.2022 <https://www.dunya.com/sectorler/geleneksel-sinema-salonlari-dijital-platformlara-karsi-haberi-645746>
- Erkılıç, H., & Erkılıç, S. D. (2021) COVID-19 pandemisi sürecinde dijital platformların yükselişi: sinema değer zincirindeki değişim sinema endüstrisini nasıl etkiler?. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, (2021 Özel Sayı: 2. Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu, Süreklilikler ve Kesintiler: Kültürler, Pazarlar ve Siyaset), 99-126.
- Erkılıç, H., Erkılıç, S. A. D., & Değirmen, S. (2021). Covid-19 Pandemisi ve Sinema Sektöründe Kriz: Yapısal Sorunlarla Yüzleşme Fırsatı. *Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences*, (60), 91-125.

- Getz, D., & Andersson, T. (2016). Analyzing whole populations of festivals and events: An application of organizational ecology. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 8(3), 249-273.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Haberler.com. (2022). TRT, Netflix'e rakip oluyor!. Erişim Tarihi: 31.05.2022 <https://www.haberler.com/guncel/trt-netflix-e-rakip-oluyor-14926870-haberi/>
- Hannan, M. T., & Carroll, G. R. (1992). *Dynamics of organizational populations: Density, legitimation, and competition*. Oxford University Press.
- Hannan, M. T., & Freeman, J. (1977). The population ecology of organizations. *American journal of sociology*, 82(5), 929-964.
- Hannan, M. T., & Freeman, J. (1989). *Organizational ecology*. Harvard university press.
- Hannan, M. T., Pólos, L., & Carroll, G. R. (2007). *Language matters, from logics of organization theory: audiences, codes, and ecologies*. Introductory Chapters, Princeton University Press.
- Hodder, I. (2000). The interpretation of documents and material culture. In N. K. Denzin & Y.S. Lincoln (Eds.) *Handbook of qualitative research*, Thousand Oaks: Sage
- Ildir, A., & Celik Rappas, I. A. (2021). Netflix in Turkey: Localization and audience expectations from video on demand. *Convergence*, 28(1):255-271.
- Keskin, H., Akgün, A. E., & Koçoğlu, İ. (2016). *Örgüt teorisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılıç, F. (2020). Örgütsel Ekoloji Teorisi Üzerinden Girişimcilik Ekosisteminin Girişimciler Üzerindeki Etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 8(1), 154-173.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Koçel, T. (2020). *İşletme Yöneticiliği*, 18. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- KPMG. (2022). Türkiye'de dijital yayın platformları ve pandeminin etkileri. Erişim Tarihi: 24.04.2022 <https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2020/09/turkiyede-dijital-yayin-platformlari-pandeminin-etkileri.html>
- Lotz, A. D. (2021). In between the global and the local: Mapping the geographies of Netflix as a multinational service. *International Journal of Cultural Studies*, 24(2), 195-215.
- MacMillan, K., & Komar, J. (2018). Population ecology (organizational ecology): an experiential exercise demonstrating how organizations in an industry are born, change, and die. *Journal of Management Education*, 42(3), 375-397.
- Marketingtürkiye. (2022). Kurtlar sofrasında kazanan dijital yayın platformu hangisi?. Erişim Tarihi: 21.04.2022 <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/dijital-yayin-platformlarinda-rekabet-kizisiyor/>
- Mirze, S. K. (2010). *İşletme*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Nalbantoğlu, C. B. (2021). Dijital dönüşümün örgüt kültürü üzerine yansımaları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 23(40), 193-207.
- Netflix. (2022). Netflix'in maliyeti nedir? Erişim Tarihi: 31.04.2022 <https://www.netflix.com/tr/>
- Ormanlı, O. (2019). *Online film platforms and the future of the cinema*. CTC 2019.
- Önder, Ç. (2013). Örgütsel ekoloji kuramı. D. Taşçı & E. Erdemir (Ed.), *Örgüt kuramı* (s. 84- 103). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Parmaksız, M. Y., & Kırçova, İ. (2020). Film ve dizilerin abonelik temelli izleme motivasyonları üzerine nitel bir çalışma: Neden SVOD?. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(1), 779-802.
- Patel, A., Xavier, R., & Broom, G. (2005). Toward a model of organizational legitimacy in public relations theory and practice. In *International communication association conference* (pp. 1-22). International Communication Association.

- Punch, K. F. (2020). Sosyal araştırmalara giriş: Nitel ve nicel yaklaşımlar (Çevirenler: D. Bayrak, B. Aslan ve Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi. 5. bs.
- RTÜK. (2022). RTÜK'ten Netflix'e Ceza. Erişim Tarihi: 31.05.2022 <https://www.rtuk.gov.tr/rtukten-netflix-istismar-cezasi/3041>
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1), 227-256.
- Saldana, J. (2011). Fundamentals of qualitative research. Oxford University Press.
- Sargut, A. S., Özen, Ş., Gökşen, N. S., Ođuz, F., Önder, Ç., Üsdiken, B., & Yıldırım, E. (2015). Örgüt kuramları. İmge Kitabevi Yayınları. 3. bs.
- Sputnik. (2022). Disney Plus, Türkiye'de kullanıma açıldı. Erişim Tarihi: 20.06.2022 <https://tr.sputniknews.com/20220614/disney-plus-turkiyede-kullanima-acildi-1057392380.html>
- Sunal, G., & Kalkan, S. B. (2020). Üniversite öğrencilerinin film izleme alışkanlıklarının covid-19 pandemisi sürecinde değişiminin belirlenmesi. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2020(52), 187-200.
- TRT Haber. (2022). Hangi dijital medya platformları Türkiye'de temsilcilik açıyor?. Erişim Tarihi: 21.04.2022 <https://www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/hangi-dijital-medya-platformlari-turkiyede-temsilcilik-aciyor-545811.html>
- Turhan, M. S., & Arı, Y. (2021). Örgütsel ekoloji ve kooperatif örgütlenmeleri: Türkiye'de tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü üzerine bir analiz.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Erişim Tarihi: 04.05.2022 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sinema,-Tiyatro,-Opera,-Bale,-Orkestra,-Koro-ve-Topluluk-Istatistikleri-2020-37205>
- Türkmen, B. (2020). Utilising digital media as a second language (L2) support: A case study on Netflix with translation applications. Interdisciplinary Description of Complex Systems: INDECS, 18(4), 459-470.
- Üsdiken, B., & Önder, Ç. (2015). Örgüt kuramları. (der. A. S. Sargut., Ş. Özen. (3.bs)) İstanbul: İmge Kitabevi.
- Vanattenhoven, J., & Geerts, D. (2015, June). Broadcast, video-on-demand, and other ways to watch television content: a household perspective. In Proceedings of the ACM International Conference on Interactive Experiences for TV and online Video (pp. 73-82).
- Velavan, T. P., & Meyer, C. G. (2020). The COVID-19 epidemic. Tropical medicine & international health, 25(3), 278.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (1999). Nitel araştırma yöntemleri (1.bs.). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yüksel, M., Seymen, O. A., & Bolat, O. İ. (2016). Çevreci örgüt kuramları kapsamında örgüt yaşı ile örgüt yapısı arasındaki ilişkinin boyutları üzerinde farklı değerlendirmeler: yazınsal bir inceleme. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.